

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	---	--

Egy theologiai kérdéshez.

Élénk figyelemmel kísérem egyházi lapjaink czikkeit; úgy vélem, hogy ezekben pezsegnek egyházi életünk forrásai s világi ember létemre is van bennem annyi valóságos érzület, hogy okulást akarok magamnak azokból szerezni magamtartására, gondolkozásmódom elhatározására, irányzatára. Mai korunk sok tekintetben, igen helyesen, függetlenítette magát a tekintélyektől; nem szeretünk többé emberek szavaira esküdni. De ez nem zárja ki, hogy ne ragaszkodjunk egyik, vagy másik ember kimondott nézetéhez, ha ugyan azt helyesnek találtuk. Én sokat foglalkozom szabadabb óráimban egyházi, vallásos ügyekkel; megvannak e téren a magam nézetei s ha most kilépek a nyilvánosság elé egy nehézménnyel, vegye azt a lapok tisztelt szerkesztősége, melynek tagjai természetesen tudják nevemet, valamint az olvasó közönség, mely előtt névtelen akarok maradni, az egyházi ügyek iránti meleg érdeklődésem, lehet, csekély értékű, de igaz jelének.

Ugy látom, hogy nekem, mint világi embernek, jogom van e lap hasábjain helyet kérni czikkemnek. Jól teszi a tisztelt szerkesztőség, ha nem csak lelkészeinknek, de nekünk is szót enged a lapban. Látom, hogy néhány jogtanár munkatársa ezen egyházi közlönynek. Érdekkel olvastam, a mint „egy világi“, protestáns tudatától indítva, egy református lelkésznek, nem indokolható szer-tartási eljárása ellen felszólalt s nézetét helyes megoldásra juttatta. Gyönyörködöttem, hogy közelebb egy budapesti műegyetemi tanár egyházunk irodalmi viszonyainak felvitérágoztatása, a protestáns irodalmi társulat ügyében lelkes, egyházi-vallásos érületről tanuskodó, szép cikksorozattal lepte meg e lap olvasóit. Kérem, mindez arról tanuskodik, hogy nincsen igazuk azoknak, kik minden áron rá akarják a világi elemre fogni, hogy nincs többé érzeke az egyházi ügyek iránt. Fájhat ez sokunknak, kik ha a világi ügyek körül forgolódunk is, otthon érezzük magunkat egyházunk embereinek körében is.

Természetesen az inkább egyházpolitikai, egyházjogi jellegű kérdések azok, a mik minket jobban érdekelnek s a melyekhez hozzá szólani, mi is hivatva érezzük magunkat Tényező részt veszünk egyházunk kormányzatának dolgaiban; miért ne szólhatnánk irodalmilag is az egyház ügyeihez?!

És én mégis most nem valamely egyházpolitikai, nem is egyházjogi kérdésben emelem fel szavamat, hanem egy bizonyos más ügyben mondom el nehézményeim, fejezem ki aggodalmaimat.

Cs. L. tanár ur, e lap egyik szerkesztőtársa, a 44-ik számban ismertet egy imakönyvet, melyet Mitrovics Gyula sárospataki tanár ur adott ki. Elmondja a könyvről való véleményét egész tárgyilagossággal, megdicséri azt; végül azonban egy észrevételének ad kifejezést, nevezetesen hogy M. Gy. miért nem úgy adja e könyvben az uri imát, a hogy az a bibliában van, miért pótolja meg ezen kérést: „a mi mindennapi kenyerünket add meg minékünk ma“, egy „is“ szóval. M. Gy. erre az általa szerkesztett „Sárospataki Lapok“ 45-ik számának vegyes közleményei között erősen kikel Cs. L. ellen s bár elismeri, hogy az az „is“ szó nincsen benne az eredeti görög szövegben, ő oda teszi azt, mert „az uri ima szóban forgó kérésének csak így van értelme és keresztyén szelleme. Ugy, a mint azt Cs. és talán mások is használják, egy non sens az egész s csak egy pogány ember szájába való.“

Ez az, a mi engem nagyon megütött. Vártam, hogy a megtámadott fél felveszi tollát s elmondja ez ügyben a maga nézetét. De hiában vártam. Ugy látszik, azon gondolat lebegett előtte, hogy nem akar theologiai vitát provokálni, nem levén arra alkalmas a kor, mert az ilyen vita csak elkeseríti a kedélyeket, holott nekünk most minden erőnk együttes működésére van szükségünk.

Jól tette valóban, hogy nem folytatta a vitát.

Én nem vagyok illetékes, hogy felvegyem helyette a kesztyűt. De valamit, úgy érzem, tudok mondani e dologban.

Először is sajátságos jelenség az én előttem, hogy

ha valaki épen nem akarja túrni a tisztességes kritikát s mindjárt feljajdul, ha valaki az övével ellenkező elvet vall. Ez a jelenség gyengeségre mutat s a jó szóval való támasztást nem szabad doronggal verni vissza.

Másodszor — s e szempont az, a miért tollamat felvettem, — ha mi ügyvédek a törvényszék előtt, vagy bármely hivatalos minőségünkben, szóval, vagy írásban a törvény szavait idézzük, szóról-szóra tartozunk azt idézni. Azt meg úgy tanultuk, úgy szoktuk, hogy ha egy költőtől citálunk, az utolsó betűig hívek maradunk hozzá. Ezt így hozza magával nem csak az irodalmi tisztesség, nem csak a helyes szokás, hanem a jól indokolható jog is. M. Gy. ur, azt hiszem, nem túrná el, ha valaki az ő egyik, vagy másik munkájából hamisan idézne.

De hát a bibliára s ebben épen Jézus szavaira miért nem áll ez az elv? Nagyon sajtáságos én előttem az, hogy vannak tehát olyan papok, kik a szentírással könnyebben bánhatnak, mint például egy ügyvéd a törvénytár paragrafusaiival.

Én semmit sem értek a M. Gy. ur által hangoztatott authenticitás kérdéséhez. Azon azonban elgondolkoztam, hogy csakugyan értelmetlen-e tehát az uri ima azon passusa az „is“ nélkül? Emlékszem, hogy egyik debreczeni lelkész ur néhány évvel ezelőtt gyönyörű predikációt tartott az uri imáról s a szóban forgó szakaszt is igen szépen megmagyarázta. Értelmetlen valamit bajos úgy megmagyarázni, hogy kielégítsen az egy művelt emberekből is álló közönséget. Hogy pogány ember szájába való volna úgy az az imarész, én bizony azt nem tudom fel-fogni.

A türelmetlenség sok bajnak lett már szülőanyja. Félek, hogy M. Gy. ur türelmetlenségében egy kissé elszólta magát s állításaiért nem tudna kellőleg helyt állni.

Na de nem akarom őt vitára provokálni. Jól esett azonban gondolataimat elmondani, mert különben azt lehetné M. Gy. ur, hogy neki mindenki igazat ad.

Világi.

Kiadtuk a fentebbi cikket, mint az idők egyik jelét, mely t. i. azt mutatja, hogy világi férfaink mindjobban kezdenek érdeklődni egyházi irodalmunk benső ügyei iránt is. Igaza van a cikkíró világinak, hogy azért nem válaszoltam Mitrovics kollegám kifakadására, mert nem akarom a hitviták újra kitörésére a talajt egyengetni. De meg mit is szólhatnék ahhoz, hogy az uri imádság illető passusa azon „is“ nélkül pogány ember szájába való?! Mosolyog az ember a fölött, hogy a patakiak annyira jó keresztyének, hogy magokon kívül az egész keresztyén világot pogánynak tarthatják. Hogy „non sens“, tehát értelmetlen valami, ostobaság azon szó nélkül az a kérdés, azt M. Gy. kollegám ugyan semmiképen nem tudja bebizonyítani, de midőn ő velem szemben Máté 23, 24-et idézi, nekem meg önkéntelenül 1 Kor. 1, 23. jut eszembe, a mely szentirati hely szerint „a görögöknek bolondság“, ha mások a megfeszített

Krisztus tudományát predikálják. Az authenticitás kérdésének vitatásába nekem kedvem bebocsátkozni, pedig én is tudok arról egyetmást.

Csiky Lajos.

A bibliai arám nyelvről stb.

(Folytatás.)

S most kíséreljük meg azon ugynevezett arám szók-nak és tételeknek megmagyarázását, melyek az ujszövetség görög szövegében előfordulnak; különben is e fejtegetés befolyásolni fogja azon feleletet, melyet egy alább tárgyalandó kérdésre szándékozunk adni.

G. B. Winer ujszövetségi nyelvtanából (Gram. des neut. Sprachidioms 7-te Aufl. von Lünemann 1867. §§. 2. 3.) tudjuk, hogy Nagy Sándor és utódai alatt a görög nyelv két ágba szakadt; nevezetesen: létrejött a prózai könyvnyelv, mely bár az attikai dialektuson épült föl, de meg volt hamisítva a miatt, hogy provincialismusok csúsztak belé s előállt a görög népnyelv, a mely pedig arról volt nevezetes, hogy benne az eddig önállóan szerepelt görög dialektusok sajátosságai össze voltak vegyítve. Ez utóbbi görög nyelv képezi alapját az ujszövetségi görög nyelvnek. E nyelvvél aztán, mint minden más nép a macedon-görög uralom alatt, a zsidó is úgy bánt el, hogy anyanyelvével elegyítette azt. Így állott elő az ujszövetségi hebraismus, aramaismus, melynek kimerítő, nyomozása a szótárok és nyelvtanok feladata; mi fogjunk ahhoz, a mit magunk elé tűztünk.

1) 'Αββ (Márk. 14, 36. Róm. 8, 15 stb.) Az arámban 'a b = atya; e nyelvben articulus nincs, hanem van a névnek status emphaticus-a (ἐμφασίω = rámutat), mely á-ban (áféffel vagy hé-vel) végződik; tehát abbá = 'αββ = az atya (ὁ πατήρ). Ugy látszik, hogy a görög ajkú keresztyének az a b b á-t tulajdonnévnek vették s épen ezért teszik mellé az appellativum nomen-t (ὁ πατήρ). És mert az arámban a vocativus úgy is fejeztetik ki, hogy az illető név stat. emph.-ba tétetik, tehát ez: abbá = óh abbá = óh atya! (v. ö. Dán. 2, 4. „malká (st. emph.) l'álmín hhejí“ = óh király, örökké élj!)

2) 'Αελαδαμάχ (Csel. 1, 19.)-t olvasunk Westcottal és Horttal ἀελαδαμάχ (Tischendorf) és ἀελαδαμαχ (cod. cantabrig.) helyett. Az arámban h h a k a l = mező, (ager), (Talmud: „bné hhakljáthá“ = homines agrorum, agrestes; a szyrban: h h k a l, h h a k l á = ager); az arám d a m (st. emph. d m á) = vér (= dem, d m á, szyr), tehát: h h a k a l d m á = a vérnek mezeje (Csel. 1, 18. 19. Mát. 27, 6 kv.). Hogy a h h é t (= hh) betű e görög szó elején: 'αελαδαμάχ, kimaradt, ez még érthető (hiszen a LXX Gen. 46, 16-ban e nevet: „h h a g g i“, így adja vissza: 'Αγγίς; az ismert próféta „h h a g g a i“ nevét pedig így: 'Αγγίος Hagg. 1, 1.), valamint az is, hogy e helyett: ἀελαδεμα (mert ez az átírás felelne meg jobban a fent kifejtett arám szóknak) ezt találjuk: 'αελαδαμα; de mit keres az 'αελαδαμάχ végén a χ? E kérdés még akkor sincs tisztázva, ha a Jézus Sirákh nevére utalunk s azt mondjuk, hogy a szír á (áféffel végül, = p á n c z é l) zsidó szó van a Σιράχ-ban visszaadva (a görög kéziratok így emlékeznek meg J. Sirákh munkájáról: Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σιράχ; s maga J. Sirákh így szól magáról (könyve 50,

27-ben): Ἰησοῦς υἱὸς Σαββᾶ), mert nem kimutatható, hogy a görög nyelvben általános szokás lett volna ily erős hehezettel (γ) adni vissza a különben is nyugvó sémi gyöngye torokbetűt (p. o. Gen. 10, 7-ben e nevet: „sbá“, így írta át a LXX Σαββᾶ). Talán leghelyesebb a codex E Laudianusnak ezen olvasását fogadni el: ἀκελδαμάχ s azt állítani, hogy a vég γ-t a görög magyarázat (χωρίον ἀμαχτος) első betűjéből kölcsönözte volt valamely (talán tollba-mondás után dolgozó) irnok. (Igy p. o. Jós. 10, 21-ben: „ló' hhárasz libné jiszráél' is 'ethlsonó“, az 'is előtt az l felesleges; az előző szó (jiszráél) l-jéből származott. V. ö. Stade: Zeitschrift für die alt. Wissenschaft. 1886. Hft 2. pg. 211.). Különb. Csel. 1, 19-hez egy szyr fordítás (Nov. Test. syriace. Gutbirius. 1664) így adja vissza az ἀκελδαμάχ-t: „hkal dmá.“ Ezt figyelembe véve, vajjon nem lehet-e azt mondanunk, hogy e kérdéses alak: ἀκελδαμάχ e szyr kifejezésből állt elő eredetileg: „hkal dmeh“ (= az ő vére mezeje) vagy „hkal dmák h“ (= a te véred mezeje)?

3) Az arámban (és szyrban) „bar“ = fiú (Dán. 7, 13. „bar enás“); ez alapon: Βαραββᾶς = az atya (lásd fent 1., alatt) fia; (Mát. 27, 16 stb.); Βαρθολομαῖος = Tolmai fia (Mát. 10, 3 stb.); Βαριθουῶς = Jézus fia (Csel. 13, 6.); Βαριωνᾶ = Jóná fia (Mát. 16, 17.) stb.

4) Βεελζεβούλ (a Codd. alex., Ephr., Cantabr. után Tischendorffal) ezt tartjuk helyes olvasásnak a (Westcott és Hort által ajánlott) Βεελζεβούλ-lal szemben (Mát. 10, 25. 12, 24. Márk. 3, 22 stb.). E megjegyzésből: ἀρχοντι τῶν δαιμονίων (Mát. 12, 24.) látjuk, hogy Krisztus ideje táján a zsidók így nevezték a sátánt, mint a daemonok fejedelmét. Az arámban és szyrban: „b'el“ = úr; „zbúb“ a héberben (p. o. 1 Kir. 8, 13) = lakhely; s a kérdéses szó értelme volna: a lakhely ura, dominus domicilii. De eltekintve attól, hogy e szószármaztatás mesterséges magyarázatra vezet (lásd Mát. 10, 25-höz Meyer-Weiss Comment.), mi az arámban és szyrban meg sem találtuk a zbúb szót ily jelentéssel: lakhely. Legjobb tehát Hieronymust követni, ki Βεελζεβούβ-ot olvasott, (Gutbiriusnál szintén b'el zbúb van Mát. 12, 24.). Zbúb héberben = légy; Βεελζεβούβ hát = a legyek ura. — Kölcsönöztetett ezek szerint e név a (2 Kir. 1, 2-ben említett ekronbeli isten) Ba'al zbúb nevével, ki mint a nap és nyár istene uralkodik a keleten annyira veszedelmes legyek felett is. De hogy kapta a sátán épen e nevet? Az arámban „dbábá“ = gyűlölet és b'el dbábá = ellenség (dominus inimicitiae); ámde az arámban a héber zbúb így hangzik: dbúbá, dibbá (hisz e nyelvben a héber szók zain-ja helyén sokszor dáleth áll p. z á b a h h héberül = áldozott = az arámban d b a h h) s a szyrban debá vagy dbábá = légy: tehát a héber Ba'al zbúb bálvány-isten neve az arámban vagy a szyrban: b'el dbúbá vagy b'el debá (= b'el dbábá)nak ejtetvén ki, könnyen alkalmaztatható a sátán jelzésére, melynek neve a szyr nyelvben különben is: b'el dbábá = diabolus. De miként lett Βεελζεβούβ-ból Βεελζεβούλ? E kérdésre csak ez lehet a felelet: a görög ajkúak a könnyebb kimondás kedvéért: Βεελζεβούλ-t használtak, épen úgy, mint Ambakum-ot Ambakuk helyett, Beliar-t Belial-helyett és Bab-el mandel-t Bab-el-mandeb helyett.

5) Βηθεσδά (Ján. 5, 2.). Az arámban hheszed, hhiszdá, hheszdá (így a szyrban is, ezért Gutb.-nál: beth hheszdá), = jótékonyág, irgalom; tehát beth-

hheszdá = jótékonyág, irgalom háza; szép neve ez ama csodás helynek, tekintettel vagy annak jótékonyágára, ki a betegek számára oda épületet állított, vagy pedig Isten irgalmára, ki ama gyógyerejű forrást felfakasztotta. E magyarázat mellett nincs semmi szükség Delitzsch e szóelemzésére: Βηθεσδά = beth'esztá = oszlopcsarnok háza (esztvá (szyr) = 'isztvá (arám) = ετοῶ = porticus). A sinai Cod. Βηθεσδά-t, a vatic. (B) Βηθεσδά-t, a cantabr. (D) Βηθεσδά-t, Euseb. Βηθεσδά-t olvas; talán e variánsok jó részénél: „beth szajdá“-ra kell gondolnunk = halászat háza, (szajdá = halászat, szyr; szedá = venatio arám)?

6) Βηθεσδά, (Mát. 11, 21. Ján. 1, 45.) = halászat háza, (lásd az 5. sz. végét.)

7) Βηθεσδά, (Mát. 21, 1. stb.). A héberben „paggá“ = apró fige, = a szyrban „fágá“, stat. emph. plur. „fáge“; innen Βηθεσδά = a figék háza (Gutb. „beth fáge.“ Mát. 21, 1. Márk 11, 1.)

8) Βοανηργές. Márk 1, 17-ben e nevet adja az Úr Jakabnak és Jánosnak, ugyancsak e helyen meg is magyaráztatik ama név így: υἱοὶ βροντης = mennydörgésnek fiai. A szó első fele is homályos; jobb hiányában elfogadhatjuk Lightfoot ama magyarázatát, mely szerint ez: boan é helyett van: bné, mert a svát a zsidók (talán provincialismus folytán) oa-nak is ejtették ki, így lett aztán bnéből boan é. De hát a szó másik fele honnan származott, t. i. a —ργές? A reges-ből nem, mert e szó a héberben = zúgó néptömeg (Zsolt. 64, 3.) s az arámban: riggús, rgús = zúgás s a szyrban: rgas = zúgott. A héber ra'am-ra hivatkozni (mely = mennydörgés) pedig már csak azért sem lehet, mert ez: boan é-ra'am sehogy sem felel meg ennek: Βοανηργές. Semmit sem segít a dolog tisztázásában legújabbban Kautzsch sem, ki szerint a —ργές-ben az arám r g a z, rgíz (= hevesség, harag) rejlik; mert ez esetben nem υἱοὶ βροντης, hanem υἱοὶ εφοδροντης, εργης = (hevesség, harag fiai) volna ama vitatott szó magyarázata Márk 1, 17-ben. Én a —ργές-t összeköttetésben hozom a héber „rá's“ (= megrendült) igével; az ószövegségben többször jó elő egy ettől képezett szó, t. i. a rá's = földrengés (Ám. 1, 1.) s Ez. 3, 12-ben nagy valószínűséggel = mennydörgés rengése. Ezt szem előtt tartva, nagyon valószínűnek tartom, hogy meg volt e szó ugy az arámban, mint a szyrban és pedig amott ily alakkal „r'es“ (v. ö. alakját tekintve ez arám szóval: „t'ém“, Dán. 3, 10. 12.) s itt így: „r'es“ (v. ö. „t'ém“-mel.) De azt is tudjuk, hogy mint az ós sémi nyelvben, ugy a héberben is két ain volt: az elsőt a LXX vagy nem írja át (p. Αμαλχη, 4 Móz. 24, 20.) vagy egy vokált tesz helyére (p. Συμεών, 1 Móz. 29, 33.), vagy pedig erős hehezettel pótolja (p. Ηλι) azt; a második ain-t pedig γ-val adja vissza a görög LXX. (p. 'Amórā, a LXX-nál: Γομορρά, 1 Móz. 10, 19.). Tekintve a —ργές alakját, az arám „r'es“-ből származott az; ennek aztán ain-ját ha γ-val írták át a görög nyelvűek, ργές-nek hangzott az. Ezek szerint: a bné-r'es-ből, természetesen: βοανη-ργες, Βοανηργές lett.

9) Γαββαθά = az arám „gabbáthá“ = magaslat. (Ján. 19, 13.)

10) Γολγοθά (Mát. 27, 33.) = az arám: gulgalthá = koponya s könnyebb kimondással a görögök ajkán: golgothá. Egy szellemes monda szerint onnan vette e hely Golgotha nevét, mert Melkhisedek az Ádám koponyá-

ját ott temette volt el; ezt és a Krisztus e helyen történt megfeszítettését tartva szem előtt, mondja Augustinus: „quia ibi erectus sit medicus, ubi jacebat medicus.“ — Az egyedül valószínű magyarázat az, hogy a kopasz domb alakja folytan kapta nevét.

11) Ἐρραθῆς, Márk 7, 34 szerint e szóval gyógyítja meg az Ur a siketnémát, ugyanitt meg is van magyarázva e szó: ἐραθίζθη: által, mely (= nyilatkozással meg); „pattahh“ (pa'ila pthahh-tól) az arámban — megnyit s az ithpa'alban: 'ithpattahh; de mert a szyrból ez 'ethpa'al alak: 'ethpattahh (vagy: 'ethpatahh) jobban megfelel e görög szónak: Ἐρραθῆς, mint ez (arám alak): 'ithpattahh: én itt is a szyr nyelv nyomát látom. Tehát a vitatott görög szó (az 'ethpa'al parancsoló módjában) = nyilj meg! Grimmnél (Clav. nov. Test. pag. 185. a.) ez arám alak: 'ethpáthahh, hibás.

12) Κηρῆς = az arám k é f, k é f á = kőszikla, Péter neve, Ján. 1, 43. Gal. 2, 9. stb.

13) Λεγιών = a latin legio, mely az aramba így ment át: legjón, ligjón s a szyrba: legjún. Mát. 26, 53. Márk 5, 9. stb. Más görög olvasás: Λεγεών.

14) Μαρωνῆς = az arám má m ó n, má m ó n á = pénz, vagyon. Ha az 'a man ('aphélban = bizott) igétől származik ez arám szó, akkor értelme = az, miben bíznak némelyek, vagyon. De talán helyesebb azt mondani, hogy a μαρωνῆς megfelel a héber „matmón“-nak mely = kincs (1 Móz. 43, 23) s e felvétel mellett az is meg van fejtve, hogy miként állt elő ez olvasás is: μαρμωνῆς!

15) Μάρθῆς; az arámban: „már“ = úr és „márá“, „márthá“ = úrnő, (a szyrban: máρθά = úrnő). (V. ö. I Móz. 17, 19. Szará = fejedelemnő.) Ján. 11, 1 stb.

16) Μεσῆβις, Ján. 1, 42. 4, 25 stb. Átirása ez az arám msíhhá-nak, mely = a felkent.

17) Πέζυζ, (Josephus: πεζυζ) Mát. 26, 19. Luk. 2, 41 stb. Nem más ez, mint az arám: „paszhhá“ = a páskha (héber. peszahh).

18) Ἰρζβουρί (Tischendorf), ἰρζβουρί (Westcott és Hort) és ἰρζβουρί (ἰρζβουρί) Márk 10, 51. Ján. 20, 16.) Vajjon nem ez utóbbi olvasás volt-e az eredeti? Ez esetben a szyrban: „rabáná“ (rabbáná) = főnök, mester; vagy azon olvasás szerint, mely a zeqáfá-t zeqofó-nak (tehát o-nak) ejti ki: rabbonó; s ez első szem. birtokraggal ellátva: rabbon(j) = mesterem. (Ej = í, mint az első szem. suffixuma a szyrban konsonáns után nem hangzik, de kiíratik; talán a ἰρζβουρί-ban a vég i által ez van visszaadva.)

Dicsőfi József.

(Vége köv.)

Ritoók Zsigmond*) beszéde

a nagyváradi kir. jogakadémia államvizsgálati bizottságainak 1886. június 26-án tartott értekezletén.

E lapok utolsó előtti számában tett ígéretünkhöz képest közöljük a jegyzőkönyv alapján amá beszédet, a melyet Ritoók Zsigmond kir. tanácsos, ügyvédi kamarai elnök, mint

*) R. Zs.-ot előbbi cikkünkben a tiszántuli ref. egyházkerület tanácsbírájának mondottuk. Helyesebben: a bihari ref. egyházmegye érdemes gondnoka. B. L.

államvizsgálati bizottsági kültag az általa beterveztett és a közoktatási miniszterhez leendő felterjesztésre értekezletileg elfogadott indítvány kapcsában tartott, a mint következik:

„Az eddigi tapasztalatok szerint valamint a nagyváradi jogakadémián, nygy a hazai többi jogakadémiákon is a hallgatóság száma rendszerint és csaknem kivétel nélkül évről-évre fogy, ellenben a budapesti egyetemen évről-évre növekedik. Szóló nézete szerint, a jelenlegi rendszer mellett a jogakadémiák előreláthatólag tanulók hiányában önmagukban szünnének meg. Kérdés: nyerne-e ez által a jogi szakképzés? Szerinte a jogakadémiáknak ugy jelenlegi állapota, mint azoknak megszüntetése a jogi szakképzés érdekében káros lenne; mert oly tanintézet, mely a jogakadémiákat pótolná, nincs; s mert ha a tervezett harmadik egyetem felállítása által mindannyi jogakadémia nélkülözhetővé válnék is, — a miben kételkedik, — a harmadik egyetem felállítása, pénzügyi és egyéb okokból, a közel jövőben nem fog megtörténhetni. A jelenlegi helyzetet pedig ugy a jogakadémiákon, mint a budapesti egyetemen, tartáhatatlannak véli; mert e helyzetben sem a jogakadémiák, sem a budapesti egyetem nem felelhetnek meg feladatuknak.

A budapesti egyetem — ugymond — nem felelhet meg feladatának, mert a joghallgatók rendkívüli nagy száma mellett a tanárok ellenőrzést a joghallgatók felett nem gyakorolhatnak s így történhetik meg azon közönségesen ismeretes tény, hogy az index aláírásakor a tanterem nem elég-séges az aláírásra jelentkezőket befogadni, ellenben az előadások alkalmával ugyanazon terem csaknem üres. Így történhetik meg, hogy nem csak a tanár nem ismeri hallgatóját, hanem azon eset is előjön, hogy a hallgató a semester után sem ismeri tanárját. Innen van, hogy a folytonos és kimerítő vizsgálatok miatt a budapesti egyetemi tanárok a legjobb akarat, buzgalom és igyekezet mellett is akadályozva vannak előadásaikat rendszeren megtartani s tárgyaikat befejezni. Ez állapot, szóló szerint, a jogi tanulmány reformját s különösen a seminariumok vagy practicumok életbehozatalát is állandóan akadályozza, minthogy oly nagy számú hallgatósággal seminariumokat tartani célra nem vezethet. Az ifjuságnak rendkívüli nagy száma egy városban, különösen ott, a hol a kötelesség teljesítésének ellenőrzése csekély, azon veszélylyel is van egybekötve, hogy az ifjúberek hiu, vagy őket megrontó mulatságokra és élvezetekre csábíttatnak.

Az akadémiák pedig nem képesek feladatuknak megfelelni, mert hallgató nincs s a legkitünőbb tanár buzgalomára is lehangoló hatással kell lennie azon tapasztalatnak, hogy előadására 5 vagy 10 hallgató jelentkezhetik, miután ezzel egy évi tanfolyam hallgatóinak létszáma ki van meritve.

A jogakadémiákban a hallgatóság hiányát, a budapesti egyetemen a joghallgatók létszámában mutatkozó túltengést s a centralisatió egyéb ismert kinövéseit, szóló, ha nem is egészben, de legnagyobb részben az 1874. XXXIV. t. cz. 5. §-ában foglalt azon intézkedésnek tulajdonítja, melyszerint: ügyvédi vizsgálatra csak az bocsátható, a ki kimutatja, hogy valamely belföldi egyetemen a jogtudorságot elnyerte. Kijelenti azonban, hogy az ügyvédi qualificatió tudományos színvonalát nem csak lejjebb szállítani nem akarná, sőt lehetőleg inkább emelni óhajtáná. De ugy ta-

pasztalta's azt véli, ez már általános tudat, hogy a megkövetelt tudori vizsgálat által nem annyira a tudományos színvonal emelkedett, mint inkább a jogtudori vizsgálatok színvonala, tudományos értéke csökkent, a mi nem is törtenhetett másként, minthogy a tudori fok most már nem tisztán magas tudományos qualificatió, hanem a gyakorlati életre képesítő lépcső. A gyakorlati életre képesítő vizsgálatnak pedig más értéke van, mint a tisztán tudományos minősítvénynek s így természetes, ha a tudori vizsgálat mértéke a gyakorlati életre képesítő vizsgálat mértékére szállított.

A nélkül, hogy az ügyvédi qualificatió tudományos színvonala lejjebb szállíthatnák, lehetőnek tartaná a tudori vizsgálatot oly szigorú vizsgálattal helyettesíteni, mely felérne a jelenlegi tudori vizsgálat s ezen vizsgálat megtartására, — mely ugyanolyan lépcsőül szolgálna az ügyvédi vizsgálatra bocsátáshoz, mint a jelenlegi jogtudorság, — ha szükségesnek látszik, állami ellenőrzés mellett, a jogakadémiákat aggodalom nélkül feljogosíthatónak véli, nem csak azért, mert a jogakadémiai tanároknak szakképzettségük, széles látkörük s megbízhatóságuk iránt teljes bizalommal viseltetik; hanem azért is, mert ha az akadémiák fennállása az által lehetővé tétetnék: épen a jogakadémián (mely mindig csekélyebb népességű fog maradni, mint az egyetem), lehetne a jogi seminariumokat legalkalmasabban berendezni, mi által a gyakorlati életre inkább fognának szakembereket képezni, mint bármilyen tudós egyetemi előadás által a jelenlegi rendszer mellett. Szükségesnek tartja a jog tanulmányát bölcsészeti tanulmánnyal összekötni; de e célra helyesebb ez irányban a követeléseket fokozni s a jogakadémiákat, ezen már létező, kipróbált intézeteket, melyek régebben szegényesebb berendezés mellett is sok kitűnő férfit adtak a hazának, megfelelően fejleszteni.

A jelenlegi rendszer, szóló nézete szerint, a centralisatió felé vezet s jogtanulmányi állapotainkon a centralisatió beteges tünetei már felösmerhetők. Nem képzeli, hogy 1600 jogászt egyetlen egyetemen a gyakorlati életre szakemberekké képezni lehetne s harmadik vagy több egyetem felállítására oly távoli jövőben látszik lenni, hogy ily messze ideálért egy nemzedéket feláldozni nem tartaná helyes politikának.

Közli: **Baczoni L.**

Egy katolikus író a vegyes házasságokról.

Nemcsak hazánkban, de Németország minden részében is általános a panasz azon nagy veszteségek miatt, melyeket a protestáns egyház a vegyes házasságoknál azon következmény miatt szenvedni kénytelen, hogy az ily házasságokból származó gyermekek legnagyobb része — sokszor épen az országos törvények ellenére — a katolikus egyházban neveltetik fel s így protestáns egyházunk temérdek — őt megillető tagot — elveszt.

A katholicismus egységes szervezete, a papságnak e téren kifejtett s kivált az alsóbb néposztályra gyakorolt, nagy befolyása által igen megkönnyített öntudatos, ernyedetlen, következetes, mondhatnám lázas munkálkodása s számos (kivált külföldön) temérdek példányban terjesztett

népszerű olvasmány működnek közre a ránk nézve elszomorító, az ellenfélre nézve pedig fényes eredmény létrehozásában.

Egy ilyen népszerű vallásos nyomtatvány akadt nem régen a kezembe. Szerzője Stolz Alban, nem rég elhunyt freiburgi tanár s igen tekintélyes katolikus író; több népszerű munkája, mint p. o. „A miatyánk“ evangélikus körökben is igen kedvelt megragadó tartalmaért. Stolz élete utolsó éveiben írta a vegyes házasságokról szóló könyvét, mely azóta már sok kiadást ért s melyben hallatlan elkeseredéssel s gyűlölködéssel ront a protestantizmusnak. Már a munka címe is érdekes: „Der verbotene Baum für Katholiken und Protestanten.“ Lássunk e műből, teljesen hű fordításban néhány igen jellemző pontot.

1. Vegyes házasság protestáns gyermekneveléssel:

„Már a keresztség is bizonytalan a kath. egyházon kívül. Igen sok protest. lelkész nem hiszi már, hogy Krisztus Istennek fia. Az ily predikátorok által végzett keresztség nem szentség s a gyermek nem részesül az Üdvözítő megváltó kegyelmében. Az a katolikus tehát, ki oly feltétellel lép házasságra, hogy a gyermekek protestánsok lesznek, azon veszélynek teszi ki magát, hogy gyermekei nem lesznek érvényesen megkeresztelve s nem lesznek keresztyének Isten előtt.“

„A protestánsoknak nincsenek papjaik, mert nincs náluk papszentelés.“

„A protestáns nem tudja, kihez forduljon, ha vétkezett; predikátora ép úgy nem tud neki Isten előtt érvényes feloldozást adni, mint akár a predikátor felesége vagy szolgálója.“

„A legborzasztóbb fenyegetés, mit az Üdvözítő a zsidókra mondott, ez volt: „Bűneitekben fogtok meghalni.“ Ha a te gyermekeid is bűnben halnak meg, te vagy a vétkező, hogy protestánsokká hagytad lenni őket s hogy így elvesztették azt a szentséget, mely a bűnök bocsánatát biztosítja.“

„Ugyanez az eset az oltári szentségnél. Krisztus testét és vérének sohasem található egyetlen prot. templomban sem, mert a kenyér és bor csak a szent misében változik át. A mit a protestánsok az urvacsoránál kapnak, rendes kenyér s közönséges bor. Épen ezért sokszor a konyhába kerül a maradék, sőt néha még a tyukoknak is odavetik a maradék-morzszakat. Ha beleegyezel, hogy gyermekeid protestánsok legyenek, megfosztod őket a legfőbb jótól, a szent oltári szentséggel való egyesüléstől.“

„Egy ifju hirtelen meghalt. Szegény anyja siránkozott, nem annyira fia elvesztésén, mint sokkal inkább azért, hogy gyónás és utolsó kenet nélkül halt meg; azt mondá az anya: „Jobban szerettem volna, ha huzamos betegségében az ágyban gyötrődött volna, mintsem hogy így készületlenül haljon el.“ Az asszonynak igazsága volt, mert azt mondja az apostol: „Rettenetes az élő Isten kezébe esni.“ Pedig ez lesz gyermekeid sorsa, ha protestánsokká nevelteted őket.“

„Halálos véték, ha gyermekeid tévelygő hitben nevelkednek fel.“

„Isten anyját is elvesztik gyermekeink. Ha Isten anyját szeretjük és tiszteljük, Istennel is jó viszonyban vagyunk, mert Isten a szent szüzet szereti s tiszteli minden

teremtényei közt a legjobban. A protestánsok szomorú vakságukban annyira hagyták magukat ragadtatni, hogy az Idvezítő anyját nem tisztelik és nem könyörögnek hozzá. E tévelygő emberek közé akarod te gyermekeidet juttatni?"

„Mivel a protestánsnak nincs igazi érvényes urvacso-
rája, nem jöhet élő rokonságba az isteni Anyával.“

Mily nagy a véték?

A katolikus egyén belenyugvása a prot. gyermeknevelésbe rettenetes súlyos bűn.

A gyermekgyilkos nő csak testét öli meg gyermekének, te azonban elrablod gyermekeidtól a bűnbocsánat forrását s rideg, vigasztalan pusztaságba dobod őket.

Gyermekeidet a kath. egyház sziklájáról a protestantizmus zavargó, hideg vizébe dobod.

Pál mondja: „A kik gazdagok akarnak lenni, az ördög hálójába jutnak.“

Egyik-másik pénzsomjas katolikus nagyban vadász egy gazdag protestáns nőre s hozományul a prot. gyermeknevelést adja neki; — vagy pedig számításból lép vegyes házasságra, hogy a katolikusellenes kormány nál pártfogást találjon. Egyik német államban egy katolikus csendőr nyíltan bevallá, hogy csak azért nevelteté gyermekeit protestánsokká, hogy felebbvalói jobb szemmel nézzenek rá.

Révész Kálmán.

(Vége köv.)

Üdvözet M. J. urnak, irántam tanusított „nagy tiszteletére.“

Későn jövök, mert hiszen sok oldalról igénybe vett drága időm nem engedi, hogy a magam bajaival óhajtott módon foglalkozhassam; — későn jövök! De mégis azt hiszem, elég jókor arra, hogy M. J. urnak a „Debreczeni Prot. Lap“ f. évi október 16-iki számában irántam tanusított „nagy tiszteletét“ illendő módon megköszönhessem!

Előre bocsátom, hogy a „veszélyes praecedens“ című cikknek csak azon passusaira teszem meg észrevételeimet, melyek igénytelen személyemet érintik. A felsőszabolcsi egyházmegyei gyűlés azon tényére, hogy érdeklében segélyért folyamodott, nem reflektálok, az, ha szükségét látja, megteendi e tekintetben a maga kötelességét kiméltlen megítélésével szemben.

Most nézzünk szemébe M. J. ur irántam nyilvánított „nagy tiszteletének!“

M. J. ur „viseltetik irántam olyan tisztelettel, mint akármelyik hallgatóm, vagy tisztelőm“ (ő mondja); de azért jónak látja az első kikezdés végére oda vetni ama mélyen kompromittáló megjegyzést: „ha már az illető (hogy már én!) fel is fáradt Budapestre, részesítették 150 forint segélyben.“

Én még malitiosusabb megjegyzéssel, a közpályán önzetlenül, sokszor önanagyi romlásával is lelkiismeretesen forgolódo egyénnek bemocskolására célzóbb törekvéssel aligha állottam valaha szemben!... Hiszen M. J. urnak fent szóról-szóra idézett kifejezéséből mindenki, ki az én körülményeim, egyéni jellemem nem ismeri, méltó joggal azt olvashatja ki, hogy én azért mentem Budapestre, hogy

ott az „országos közalap“ végrehajtó bizottságának ajtaja előtt antichambrirozzam, szóval azért mentem fel Budapestre, hogy ott magam részére kikolduljam a segélyt!! Lám! Lám! Hova engedi magát ragadtatni M. J. ur az irántam érzett „nagy tisztelet“ által!! Rajta a tisztelet köpenye, de alatta ott villog a becsületem, egyéni reputatióm ellen irányzott orgyilok! Bizony én is elmondhatom: „Ellenségeimtől majd csak megvédelmezem magamat; de az ilyen tisztelőktől ments meg Uram Isten!“...

Átlátja a t. olvasó közönség, hogy M. J. urnak fent idézett rágalját magamon száradni nem engedhetem. ha csak hallgatásom által azt igaznak ismerni nem akarom!

Hát igaz, hogy voltam én Budapesten és pedig véletlenségből épen akkor, midőn az országos közalap végrehajtó bizottsága foglalkozott, mint a hogy később megtudtam, a domesztikai kérvények elbírálásával. Felmentem, hogy felvigyem István fiamat, kit Szabolcsvármegye, tekintettel a közügyek érdekében kifejtett igénytelen munkásságomra s korlátozott anyagi helyzetemre, nagy jóakarattal, annyi derék pályázó között első helyen, minden előzetes, vagy utólagos megtámadás nélkül a „Ludovika akadémiába“, a „Buttlerfele“ alapítványra, jutalmul beválasztott. Tehát egy világi hatóság érdemem felett kitüntetett s megjutalmazott, pedig ennek csak annyit szentelhetek időmből, a mennyi szűken felmarad egyházas teendőim rendkívüli halmaza mellett, mely alatt már roskadozni érzem erőmet; míg az egyházi téren akad egy M. J., ki hihetőleg „nagy tiszteletéből“ kifolyólag, oly mesteri jezsuitizmussal, ok nélkül és alaptalanul, a legmegalázóbb gyanúsítások egyikével igyekszik pellengére állítani a világ előtt!...

Felmentem tehát Budapestre, mert a miniszteri szabályok szerint a szüléknek maguknak kell felvinni s az intézetbe beadni gyermekeiket. Szept. 27-ik napján volt a felvételi vizsga, 30-ikán kellett a gyermekeket beadni az intézetbe. E nap estvel 6 órájkor találkoztam a végrehajtó bizottság egyetlen tagjával, id. Kiss Áron szatmármegyei esperes urral, midőn tehát már a végrehajtó bizottság munkálkodása teljesen véget ért, — Budán ifj. Kiss Áron barátomnál. Jó lélekkel mondhatom, hogy én a végrehajtó bizottság munkálkodásának idejéről semmit nem tudtam; sem az előtt, sem azután. Budapesten az említetten kívül egyetlen végrehajtó bizottsági taggal sem találkoztam (Kiss Áron urral is csak, mint említve volt, a végrehajtó bizottság befejezése után); a végrehajtó bizottságnak, hála a gondviselésnek! felé se mentem, pedig jól esett volna ott nekem is egy pár jó ismerőssel. kit rég nem láttam, találkozni! Ezekből világos, hogy M. J. urnak többször érintett mélyen sértő kifejezése, nem egyéb, mint egy minden jogos alapot nélkülöző tendenciosus rossz akarat, mely egy, a közpályán annyi idő óta lelkiismerettel forgolódo embert igyekszik iszapba mártani!

Ítélje meg az elfogulatlan olvasó közönség, mily rettenetes lélek kell ahoz, hogy valaki egy családapát, egy közhivatalnokot így támadjon azon a pályán, melyen a köztiszteltetés adhat egyedül erőt és kedvet a munkálkodásra az Istennek segedelme és a lelkiismeret nyugodtsága mellett.

De menjünk tovább! M. J. ur „viseltetik irántam oly tisztelettel, mint akármelyik hallgatóm, vagy tisztelőm“, de

azért a nélkül, hogy ismerne, vagy ismerné helyzetemet, életmódomat, családi körülményeimet, elnevez engemet „könnyelmű gazdának” ismét épen annyi malitiával, mint a mily jezsuitisztikus fineszsz-l. Mert nem mondja ugyan ki nevémet, de hát midőn épen az én segélyeztetésem ügyével foglalkozva így nyilatkozik: „a közalap megteremtésére nagyjaikat, közelebbi zsinatunkat, nem a könnyelmű gazdák állandó kritikus helyzete... hanem a szegénység miatt nevetlen maradt papi árvák stb. stb. sarkalták”, ebből ismét az én helyzetemet nem ismerők logice mást ki nem olvashatnak, mint azt, hogy én vagyok a ma az elitelni való könnyelmű gazda!

Én a szó teljes értelmében, mint sok más lelkész-társam, gazda nem vagyok, mert mezei gazdálkodással nem foglalkozom, nem foglalkozhatom, épen azért, mivel hivatalos teendőim veszik igénybe azon időt, melyet más lelkész-társam arra fordíthat, hogy nyomasztó anyagi körülményein segíthessen, sőt itt-ott meg is gazdagodjék. Ha azonban a földi kincsek az enyimek nem lettek, tudok nélkülözni és a kevéssel megelégedni, sohasem vágytam gazdagság után, az volt vágyaim netovábbja egyedül, hogy a lélekölő anyagi gondoktól, melyek gyakran megbénítják a munkakedvet s emésztik a családját szerető apai szívet, menten élhetnék! De ha ezt is megvonta tőlem a gondviselés, viselem megadással sorsomat; s ha csapások után csapások teszik próbára hitemet, megcsókolom a vesszőt az én Istenem atyai kezében, sőt hálaára buzdulok, mert megmentett legalább azon lelki sivárságtól, keresztyéni szeretetben való szűkölködéstől, a Kainlélek amaz irigységétől, melylyel M. J. ur annyira szánalomraméltónak tüntette fel magát előttem, hogy így kell felsőhajtanom őszinte szívvvel az én Megváltómmal s ezzel be is fejeznem jelen védekező cikkemet: „Atyám! bocsásd meg neki, mert nem tudja, mit cselekedett!”

Lukács Ödön.

Könyvismertetés.

A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanár-egyesület évkönyve az 1886—87. évre. Szerkesztette Elek Lajos egyesületi jegyző. — Nyolczadik évfolyam. Debreczen. Nyomatott a város könyvnyomdájában. Értékes munka, melyben egyéb hivatalos közlemények mellett a következő önálló tanulmányok érdekelnek teljes figyelmet: A m.-szigeteki h. h. lyceum történetének 3-ik része Szilágyi Istvántól. Az élőnyelvek tanítása Felméri Lajostól. Tanügyi szemle Dr. Öreg Jánostól. Dr. Szödemeteri Szilágyi István Melegh Gyulától. Római közéleti esküformák Sinka Sándortól. Befejező tanítási órák a 8. gymn. osztályban a természettanból Kardos Károlytól. A magyar nyelv és irodalom elméleti és gyakorlati tanítása stb. Beczner Frigyes jutalmazott pályaműve. A tantermek világitása Dr. Imre Józseftől. Van az egyesületnek 7 tiszteletbeli, 18 alapító, 99 pártoló és 106 rendes tagja. Ajánljuk e kitűnő tartalmu és jól szerkesztett évkönyvet mindenek gondos tanulmányába.

Közlöny. A debreczeni „hittanszaki önképző társulat” köréből. Derék hittanhallgató ifjaink e 17-ik

évfolyamát járó lapjából megjelent a 2-ik szám igen érdekes tartalommal. Balogh Ferencz felügyelő tanárnak az unitarizmus eredetéről szóló tanulmánya folytatottatik. Hasonlóképen Sass Bélának „A hitfogalom Pál négy nagy tanés vitalevelében” és Csapó Péternek „Vallásos eszmék a népköltészetben” című tanulmányai. Illyés Endre igen érdekes leveleket küld a szerkesztőkhöz Berlinből. Közlik azon üdvözlő iratot, melyet a társulat Könyves Tóth Mihály lelkész urhoz, 50 éves jubiláris ünnepélyén intézett, valamint az erre adott köszönő választ. A vegyes közlemények rovatában oratoriumi bírálatok s némely kevésbé jelentékeny dolgok mellett a hittanszaki önképző társulat pályakérdései olvashatók. Örömmel jelezük, hogy e szám is teljesen becsületökre válik ifjainknak.

Gyakorlati biblia magyarázatok. Szerkeszti és kiadja Garzó Gyula. Szeptember-októberi füzet. Barla Szabó Károly, alsó-segedi ev. ref. lelkész folytatja és bevégezi Jósue könyvének magyarázatát Jósue 21, 1—9-től Jósue 24, 29—33-ig XXVI—XLIII. magyarázatban. Majd a szerkesztő folytatja az Apostolok cselekedeteiről írott könyv korábbi füzetekben megkezdett magyarázatát, Csel. 7, 35-től 8, 13-ig XIX—XXII. magyarázatokban. Ajánljuk e jól szerkesztett s például az utóbbi részben igen értékes magyarázatokat nyújtó vállalatot olvasóink szíves figyelmébe.

Apostolische Gesinnung = apostoli érület, egyházi beszéd, melyet 1886. szept. 26-án, a bécsi helvét hitv. evangélikus superintendentia VIII. gyűlésének megnyitására Bregenzben Venetianer Sándor triesti helv. hitv. ev. lelkész tartott. Német nyelvű egyházi beszéd Filipp. 3, 12—17. alapján. E beszédet az ismert nevű szerző hitűsége, szereteti ereje jellemzi. Bibliái jellemű, főlemelő hatású szép beszéd.

Különfélék.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy, a mennyiben rövidebb, vagy hosszabb időről, némelyek évekről hátrálékban vannak a lap árával, legyenek szívesek tartozásaikat a legrövidebb idő alatt beküldeni hozzánk. — Különben szándékunkban van rövid idő alatt minden hátrálékos előfizetőnkkel közölni tartozása összegét, de szeretnők, ha e költséggel is járó munkától megmenekednének és olvasóink is megkímélnék attól magokat előzetes fizetés által. A lap csak úgy emelkedhetik szellemi erejében s a szerkesztők is csak akkor forgolódhatnak annak terhei viselésében jó kedvvel, ha anyagi támogatást is tapasztalnak olvasóik részéről. A szerkesztőség.

Király ő Felsége a máramaros-szigeti leégett lyceum újraépítése czéljára saját pénztárából legkegyelmesebben 3000 frtot adományozott. Váradi Gábor országgyűlési kép-

viselő s lyceumi felügyelő gondnok, Gulácsy Dezső és Litteráry Ödön képviselőtársaival a nov. 2-iki audientián mondtott ő Felségének köszönetet, ki beható érdeklődéssel kérdezősködött a m.-szigeti viszonyok felől.

Debreczen. A Czegléd-utczai új templom már fedél alatt van; palával van fedve. A torony építésével is jómagasra, már 33 méternyire haladtak. A beállott hideg és esős idő miatt a napokban félbehagyták a tovább építést. A szép épület impozáns hatást tesz a szemlélőre. Egy gazdag debreczeni polgár, Kövesdi János, bejelentette, hogy ő készíti el az új templom tornyának harangjait. Az ilyen tett önmagában hordja dicséretét.

Debreczeni főiskola. Az akadémiái tanárkari gyűlés közelebb örvendetesen vette tudomásul a jogakadémiai hallgatók azon mozgalmát, hogy körükben, saját szaktudományaikban való tovább képzés és önálló tanulmányozás czéljából önképző társulatot alkottak. Az akadémiái tanács Dr. Bacsoni Lajos jogtanárt bizta meg az ujonnan alakult egyelet felügyelő tanári tisztével.

Máramaros-Sziget. A Szilágyi István 40 éves tanárságának jubileumára befolyt 1607 frt 70 kr.; kiadatott 1322 frt 48 kr. A fenmaradt 285 frt 22 kr., 300 frtra egészítettvén ki, még 1886. február havában a m.-szigeti takarékpénztárba, Szilágyi-alapítvány czímen betéttetett és az erről szóló betéti könyv a lyceum pénztárnokának átadatott, 27 frtot tevő kamatai pedig már ez iskolai évben az önképző kör czéljaira fordítottak.

Az unitárius egyházi bíróságok hatásköre. A kir. kuria teljes ülése mult hó 30-án e kérdésben: „a Királyhágón tul fennálló unitárius egyházi bíróságoknak a házassági válóperekbeli hatásköre kiterjeszthető-e a Királyhágón innen lakó unitárius vallásu hivekre? — igennel döntött. Egyszerűen referáljuk a tény, a nélkül, hogy megtennök rá a magunk észrevételeit.

Ipolyi Arnold róm. katolikus püspök, ki ő Felsége által Besztercebányáról f. évi márcziushó 20-án neveztetett ki a szent László király által alapított nagyváradi püspöki székre, f. hó 2-án, csőtörtökön, váratlanul jött szélhűdés következtében meghalt. Részvéttel közöljük e megrendítő gyászhirot s mi is élénk fájdalommal állunk a nagy egyházfő koporsójánál, kit a magyar tudományosság egyik ragyogó nevű fáklyavivőjének tarthatott felekezeti különbség nélkül minden magyar ember. Az örök világosság fényeskedjék nekie! Áldás emlékére!

Megjelent. Téli Ujság. Budapest, 1886. deczember 1. 8-ik évfolyam. Megjelenik deczember, január és február hónapban minden szerdán. Szerkeszti Csécsi Miklós makói ev. ref. lelkész. Teljes jóakarattal ajánljuk e kis, igazi magyar néplapot olvasóink szíves figyelmébe. A szerkesztő, ugy látszik e számból, tősgyökeres magyar lapot akar népünk kezébe adni. Egy betű sem vall ebben idegen eredetre és szellemre és ez nálunk, — sokszor hangoztattuk már, — a létezetésnek, a használhatóságnak conditio sine qua non-ja. Az első oldalon Révész Bálint püspök igen jól sikerült arczképe látható, méltó és igaz jellemzés kíséretében. További czikkei: egy vers „Imádkozzál“ czímen Sántha Károlytól; továbbá „Mit ér ez a mi földi életünk?“ Csiky Lajostól;

„Emlékezzünk régiekről“ Kálmán Farkastól; a tárczában egy csinos elbeszélés „A gyermekek közt“ czímen és a vegyes közleményekben három közérdekű ujdonság. Ha tekintetbe vesszük, hogy ez igen jól, érdekes tartalommal szerkesztett kis lapból egy szám ára 2 kr.; ha nézzük a Hornyánszky Viktor nyomdájából kikerült csinos kiállítást: ismételten is a legmelegebb érdeklődéssel ajánljuk azt a lelkész és tanító urak szíves pártfogásába és szeretetébe.

Tudósítás Dobos János egyházi beszédei negyedik kötetéről. Tudatom különösen tisztelt előfizetőimmal, hogy a negyedik kötet, mely halotti beszédeket tartalmazand, az utolsó ív hijján már kinyomatott s rövid idő alatt megjelenend. Tartalmaz 23 predikációt, 3 nagyobb oratiót, 7 rövidebb, ima előtti beszédet, 4 sirbeszédet. Függelékül Nyáry Pál és Arany János feletti emlékbeszédeket, egy kriptaszentelési beszédet, két halotti tanítás előtti imát és két alkalmazást vagy bucsztatást. Most már a munka bevégeztével a nyomdászszal végleg le kelletvén számolnom s a mi fő, azonnal fizetnem; minthogy még közel 800 forint előfizetési hátrálék kint van: mély tisztelettel felkérem előfizetőimet előfizetéseik azonnali beküldésére, hogy utánvéttel ne kényteleníttessem küldeni a megjelenendő kötetet, a mi néhány krajczár felesleges költséget okozand a megrendelőknek. Egyszersmind jelentem, hogy mivel még nagyon sok példány van birtokomban s rendelkezésem alatt, ugy a most megjelenendő negyedik kötetet, valamint a már eddig megjelent három kötetet, tetszés szerinti választással bárkinek megküldöm az előfizetési árban, t. i. 1 frt 50 kr kötetenként, a pénz előleges beküldése után bérmentve, megrendelés esetén az illető költségére postai utánvéttel. Szalk-Sz.-Márton. Dobos László, kiadó.

Árvaházi naptár. Ismételten ajánljuk olvasóink szíves figyelmébe a Budapestben, Farkas József hittanár által szerkesztett árvaházi naptárt. Ára 30 krajczár. A szerkesztőnél (Budapest, Kálvintér 7. sz.) még néhány száz példány áll rendelkezés alatt s az elárusítóknak, lelkészek, tanítók, egyháziak, egyházi adót szedő egyének stb. 10% haszon adatik. Főt. Révész Bálint püspök ur kitünően sikerült képe főként előttünk, tiszántuliak előtt értékesé teszi e naptárt, eltekintve annak egyéb érdekes közleményeitől, nemes czéljától is.

Számadás. A Szöllösi Antal-féle egyházi beszédeket megrendelték nálam s átvették tőlem: Szilágyi Márton lelkész Füzes-Gyarmat 50 kr. Szemes László lelkész Szent-János 35 kr.; Hatvani Pál segédlelkész Kótaj 25 kr.; Kiss Sándor segédlelkész Darvas; Kutas Bálint segédlelkész Békés-Gyula; Mészáros József segédlelkész Kelemér; Bethlendi Sándor lelkész Tamásda; Sass Béla főiskolai szénior és gymnasiumi segédtanár, Kövendi Dénes, Kajári Ferencz, Szaboleska Mihály, Pataky Sándor, Szabó János esküdt-felügyelők és köztanítók Debreczenben 24—24 kr. Bejött ezektől 3 frt 50 kr.; mely összeg a már kimutatott 20 frt 88 krajczárral együtt 24 frt 38 krajczárra megy. Debreczen, 1886. deczember 3. Csiky Lajos, hittanár.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**